

conditions of variable logistics costs and selling prices appears. Since most of the characteristics of evaluation of the supply chain have stochastic nature, there is the feasibility of use of economic-mathematical methods to estimate profitability of enterprises in the formation of the supply chain of agricultural products. The paper presents a system of main indicators for impact assessments on the profitability of sales of agricultural products. These indicators describe system links in directions of livestock and crop and take into account the correlation between the categories of full-cost, pricing, and capital. Based on the proposed indicators, the author developed a systematic econometric model to assess the impact of factors on farm profitability in the supply chains of agricultural products. Based on this model, key trends in the functioning of supply chains of agricultural products in Vinnitsya region were identified according to the data of the agricultural enterprises activity.

Key words: *agrologistics, chains of supply, agrarian sector, profitability of activity, industry of plant-grower, industry of stock-raising, factor estimation, econometric methods.*

УДК 657.471

*Проданчук М.А., к.е.н., доцент
кафедри обліку, аудиту та економічного аналізу
Буковинського державного фінансово-економічного університету*

НЕФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ - ЕФЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ В РЕАЛІЗАЦІЇ УПРАВЛІНСЬКИЙ РІШЕНЬ

Анотація. *Розглянуто сутність та значення соціального звіту, який є головним інструментом у реалізації управлінських рішень та підвищенні ділової репутації підприємства. Досліджено форми формування не фінансової звітності у світовій практиці. Обґрунтовано переваги випуску підприємствами стандартизованого соціального звіту, які полягають у можливостях порівняння з звітами інших компаній, що дає можливість визначення соціального рейтингу компанії та визнання її у міжнародній діловій спільноті. В результаті дослідження проведено комплексний аналіз Звітів зі сталого розвитку провідних компаній України щодо розкриття інформації про соціальну, екологічну та природоохоронну діяльність. На підставі чого зроблено висновок, що більшість вітчизняних компаній складають нефінансові звіти у довільній формі, розкривають в них різні сфери їхньої соціальної діяльності: Звіт про корпоративну соціальну відповідальність та Звіт з прогресу. Запропоновано виділити три підходи щодо складання корпоративної звітності в розділі показників соціальної відповідальності, де кожна вітчизняна компанія обиратиме формат звітності у відповідності до категорій, яка залежить від її розміру і стратегічної політики.*

Ключові слова: *соціальна звітність, нефінансовий звіт, корпоративна звітність, соціальна відповідальність, стратегічна політика, прийняття рішень, управлінська система, інструмент управління.*

Постановка проблеми. Основна функція бухгалтерського обліку є забезпечення інформацією необхідної для прийняття управлінських рішень. Це досягається через систему звітності, яка формується у відповідності до запиту

менеджменту. На сучасному етапі виникає питання щодо посилення контрольних і аналітичних можливостей облікової інформації бухгалтерської звітності для задоволення потреб системи управління. Тому перед управлінською інформаційною базою підприємства постає питання щодо нових вимог, які виходять за межі фінансових звітів.

З цього приводу, проф. Голов В.Ф. зазначає, що фінансова звітність загального призначення не враховує інтереси усіх користувачів, оскільки їх потреби в сучасних умовах виходять за межі лише фінансової інформації ретроспективного характеру [1, с.452]. Підтримуючи думку вченого проф. М.С. Пушкар зазначає: «Стає очевидним, що система фінансової звітності, яку використовують у діловому світі, не може відобразити всієї складності бізнесу в економіці знань, коли основна роль належить нематеріальним активам, до складу яких потрібно віднести також інформаційні ресурси підприємства» [6]. Д. Панков вважає, що позитивним напрямом розвитку бухгалтерської звітності є відображення в ній не лише статичних показників, а й динаміки розвитку підприємства шляхом фіксації в звітності матричної кореспонденції оборотів між основними групами рахунків [5, с.166]. Така ситуація призводить до необхідності перегляду змісту звітності для оцінки бізнесу і ухвалення управлінських рішень.

Сучасні глобалізаційні процеси, зумовлюють появу додаткових вимог щодо інформаційного наповнення звітності суб'єктів господарювання. Сьогодні, менеджмент вимагає переорієнтування об'єктів управління господарської діяльності на вартість його капіталу, що вимагає зміни інформаційного забезпечення. Як бачимо, що сучасні вимоги до інформаційної бази управління підприємством виходять за межі фінансових звітів і потребують даних нефінансової, тобто інформації про економічні, соціальні та екологічні аспекти діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз праць вчених Гоголя О.П., Голова С.Ф., Іванова Є. Д., Івченко С.В., Карагода В.С., Костіна А.Є., Литовченко С.Є., Ліборакіна М.І., Оренчина О. В., Панкова Д.,

Пушкаря М.С., Сіваєва Т.С. свідчать про те, що проблемам соціальної звітності багато уваги приділяється теоретичним аспектам і досить мало - практичній частині цього питання.

Постановка завдання. Метою даного дослідження є формування оптимального підходу оцінки ефективності впровадження соціальної звітності в умовах управління.

Виклад основного матеріалу дослідження. Першою пропозицією щодо створення нової моделі нефінансової звітності про діяльність компанії у відповідності із концепцією сталого розвитку. Сталий розвиток - це економічне зростання матеріального виробництва, а також інших видів діяльності, яке задовольняє потреби суспільства, що передбачає інтегрування цілей високої якості життя країни чи регіону. Звітність зі сталого розвитку часто називають звітність в якій відображено нефінансові показники (або) – це сукупність даних компанії, організації, що відображає середовище існування її, принципи та методи співпраці з групами впливу, результати діяльності компанії в економічній, соціальній та екологічній сфері життя суспільства.

Звітність зі сталого розвитку відображає показники, що характеризують економічне зростання, соціальна справедливість та цілісність навколишнього середовища. Економічне зростання - поширення нових технологій; належна бізнесова практика; позбавлення торговельних бар'єрів; електронний бізнес; економіка що народжується; зменшення рівня бідності. Соціальна справедливість - захист прав споживачів; захист прав співробітників; послуги у сфері охорони здоров'я; соціальний захист; чесна торгівля; етичні норми. Цілісність навколишнього середовища - поводження із відходами; якість води, ґрунту та повітря; викиди парникових газів та зміна клімату; аналізування життєвого циклу та маркування знаком "екологічно безпечна продукція"; екологічний менеджмент; поширення чистих технологій.

Перші нефінансові звіти з'являються у Європі у 1970-х роках і Великобританії, де відображається інформація про соціальну, екологічну, економічну діяльність компанії. А пізніше у 1972 – 1977 рр. уже почали

складати соціальну звітність американські корпорації. На перших етапах запровадження соціальної звітності як Америці так і у Європі вона застосовувалась для інвесторів з метою створення іміджу та підвищення вартості компаній, вміння управляти ризиками. “CERES” за підтримки Програми ООН з навколишнього середовища (UNEP) в 1997 році для звітування щодо економічної, екологічної та соціальної діяльності підприємств, створено стандарт GRI (Global Reporting Initiative) де закладено базу системи нефінансового звітування.

В Україні, перший звіт із корпоративної соціальної відповідальності був підготовлений та опублікований у 2005 році компанією «Систем Капітал Менеджмент» (СКМ). Така ініціативність компанії дозволила їй посісти одне з ключових місць у сфері розвитку СББ, і вже сьогодні компанія єдина серед вітчизняного бізнесу підготувала чотири соціальних звіти, два з яких – за стандартами GRI.

У світовій практиці існує три форми формування нефінансової звітності:

1. Довільна форма, яка у практичній діяльності найпоширеніша форма звіту, яка призначена для зовнішніх користувачів і не вимагає проведення соціального аудиту.

2. Комплексні звіти:

- комплексний звіт за методом потрійного підсумку (Triple Bottom-Line).

Сутність даного методу полягає у висвітленні діяльності компанії з трьох точок зору: економічних результатів діяльності – фінансово-економічні і виробничі показники (прибуток, обсяг виробленої продукції тощо); екологічних результатів діяльності – вплив основної діяльності на довкілля і здоров'я людей (наприклад, дані про шкідливі викиди в атмосферу і застосування природоохоронних технологій); соціальних результатів діяльності – широкий спектр інформації, яка стосується діяльності компанії щодо своїх працівників, клієнтів, місцевих громад, інших цільових аудиторій та суспільства в цілому [2, с. 54 - 58].

- комплексний звіт методом за Лондонської групи порівняльного аналізу (London Benchmarking Group);

- комплексний звіт за методом групи корпоративного громадянства (Corporate Social Citizenship) чи за якимось іншим подібним методом.

3. Стандартизовані звіти. Такі форми мають певні переваги над попередніми, які полягають у можливостях порівняння з звітами інших компаній, що дає можливість визначення соціального рейтингу компанії та визнання її у міжнародній діловій спільноті. Найбільш розповсюдженими міжнародними стандартами звітності є: стандарти Саншайн; GRI; AA1000; SA8000.

Звіт за стандартом GRI (Global Reporting Initiative) відображає економічні, соціальні та екологічні досягнення, має чіткі критерії, яких компанія повинна дотримуватися при його складанні. Був впроваджений некомерційною організацією «Глобальна ініціатива зі звітності» у 2000 р. Сьогодні у світовій практиці його використовують біля 440 компаній різних країнах світу. Рекомендації стандарту GRI сприяють підвищенню конкурентоспроможності компанії в галузі залучення інвестиції та участі в тендерах міжнародних організацій. За дотримання компанією кількості критеріїв у звіті, вона отримує рейтинг А, В, С., а при підтвердженні їх аудитом, то відповідно отримує рейтинг А+, В+, С+. Для компаній форма звіту за даним стандартом є найбільш складною серед стандартизованих звітів. В Україні одним із перших оприлюднив звіт відповідно до системи GRI «Надра Банк».

Звіт за стандартом AA1000 (AccountAbility) - це звіт за оцінкою успіху організації в економічній, екологічній та соціальному середовищі, заснований на діалозі із стейкхолдерами, який може проходити аудит. Був розроблений Інститутом соціальної та етичної звітності (Institute of Social and Ethical AccountAbility) в 1999 році. Стандарт носить універсальний характер і підходить більше для компаній, діяльність яких суттєво впливає на суспільство. Основними етапами процесу формування соціальної звітності у відповідності до вимог цього стандарту є уточнення цінностей та завдань компанії, збір та

узагальнення інформації у звітності та її аналіз, проведення зовнішнього аудиту.

Стандартизований звіт за ISO 14000 був розроблений в 1992 році Британським інститутом стандартизації. У 1996 році він став основою для впровадження серії стандартів екологічного менеджменту Міжнародною організацією із стандартизації (International Organization for Standardization). Звіт орієнтований більшою мірою на екологічний компонент соціальної відповідальності.

У Стандарті ISO-26000 представлено розширене формулювання: «соціальна відповідальність» (social responsibility) – це відповідальність фірми за вплив її рішень і діяльності на суспільство і довкілля через прозору і етичну поведінку, яка сприяє сталому розвитку, здоров'ю і добробуту суспільства; враховує очікування зацікавлених сторін; відповідає існуючому законодавству і узгоджується з міжнародними нормами поведінки; інтегрована у діяльність всієї фірми і реалізується нею на практиці взаємовідносин» [4].

У звіті за стандартом SA 8000 (Social Accountability International) основна увага приділяється дотриманню трудового законодавства, прав людини в кадровій політиці компаній. Він дає можливість компанії розробляти і реалізувати політику й методи управління, які можна контролювати або на них впливати.

У світовій практиці є випадки, коли компанії використовують кілька стандартів одночасно: при відображенні економічних показників дотримуються стандартів GRI, а при підготовці описової частини - стандартів серії AA 1000.

На сьогодні в Україні соціально відповідальних компаній дуже мало, а тому цінність їхнього досвіду в цій сфері досить значна. На сучасному етапі економічного розвитку вітчизняні компанії у своїй діяльності вже розпочали складати соціальний звіт. Така звітність про соціальну та екологічну відповідальність, дають можливість проводити контроль та аналіз діяльності підприємства в сфері охорони навколишнього середовища та соціального забезпечення.

Ініціативою, спрямованою на сприяння соціальної відповідальності бізнесу та підтримку розв'язання бізнес-елітою проблем глобалізації та створення більш стабільної і всеохоплюючої економіки є Глобальний договір. Глобальний договір було запроваджено Головним офісом ООН 26 липня 2000 року. Глобальний договір ООН - це цілком добровільна міжнародна ініціатива, яка об'єднала 5800 учасників котрі зобов'язалися виконувати ці принципи.

Наступним кроком нашого дослідження - комплексний аналіз Звітів зі сталого розвитку провідних компаній України щодо розкриття інформації про соціальну, екологічну та природоохоронну діяльність (табл. 1).

Із зазначеного вище, можна зробити висновок, що більшість вітчизняних компаній складають нефінансові звіти у довільній формі, розкривають в них різні сфери їхньої соціальної діяльності: Звіт про корпоративну соціальну відповідальність та Звіт з прогресу. Оскільки відсутні жодні вимоги щодо методики складання *Звіту про корпоративну соціальну відповідальність*, за складністю - це більш простий звіт, він створюється за власною структурою компанії. Тут відображається перелік основних проектів компанії. Ця форма розрахована на широкі кола громадськості і на менеджмент підприємства. Такі звіти не проходять аудит.

Звіт з прогресу - його складають лише раз на рік у довільній формі компанії-члени Глобального Договору ООН, у відповідності до принципів Глобального Договору ООН. Він містить наступну інформацію: вступне слово керівника компанії, основні принципи Глобального Договору ООН які компанія реалізує у свої соціальній політиці, плани на майбутнє. Така звітність не проходить обов'язковий аудит.

В більшості проаналізованих соціальних звітів вітчизняних підприємств описується інформація про участь своїх працівників у програмах підвищення кваліфікації, у багатьох розроблена система об'єктивної оцінки ефективності роботи та мотивації працівників; розкрито інформації про умови праці, різноманітні соціальні заходи за участю своїх працівників.

нефінансового звітування в повному обсязі. У багатьох випадках показники що використовуються у соціальній звітності у сфері стійкого розвитку, переважно є вибірковими і несистемними, які безпосередньо не відповідають основним критеріям соціального та екологічного розвитку підприємств. Відсутня чітка стандартизована форма соціальної звітності, що ускладнює можливість порівняння між собою соціальних звітів компаній.

Так, сьогодні провідними фахівцями розробляється Концепція Національної стратегії соціальної відповідальності бізнесу в Україні, яка розглядається як складова загальної Стратегії розвитку Європи-2020. Прийняття стратегії соціальної відповідальності бізнесу стане значним кроком на шляху до модернізації економіки країни, підвищення конкурентоспроможності на міжнародних та світових ринках, та полегшення процесу євроінтеграції в цілому. Створення законодавчої бази з Національної політики соціального розвитку сприятиме створенню бізнесового та інвестиційного клімату в Україні. Покращить відносини з Євросоюзом, залучення інвестицій, вихід України і вітчизняних підприємств на нові ринки.

Слід зазначити, що у 2009 р. Державним підприємством «Український науково-дослідний навчальний центр проблем стандартизації, сертифікації, якості ДП «УкрНДНЦ» розроблено проект Національного стандарту України "Системи управління соціальною відповідальністю вимоги". Цей стандарт дає можливість компанії узгодити свою систему управління соціальною відповідальністю з відповідними вимогами до інших систем управління. Загальною метою даного стандарту є максимальне збільшення свого внеску в сталий розвиток, та підвищення задоволеності зацікавлених сторін. Стандарт враховує положення ISO CD 26000:2009, ISO 9001:2008, OHSAS 18001:2007, ISO 14001:2004, SA 8000:2001.

Компанія відповідно до цього стандарту може розробляти систему управління соціальної відповідальності базуючись на двох рівнях. Перший рівень виконання стандарту передбачає обов'язкове дотримання організацією вимог законодавства та норм права з одночасним дотриманням принципів

соціальної відповідальності. Другий - передбачає виконання умов першого рівня та застосування Аспектів соціальної відповідальності куди включено наступні основні аспекти: організаційне управління; права людини; трудова практика; навколишнє середовище; сумлінна (добросовісна) ділова практика; проблеми пов'язані (взаємозв'язок) зі споживачами; соціальні інвестиції; гігієна та безпека праці. Слід підкреслити, що даний стандарт передбачено добровільно застосовувати всім організаціям, включаючи урядові та неурядові, незалежно від розміру та типу.

Висновки з проведеного дослідження. Ми не погоджуємося із вимогами добровільного застосування проекту стандарту. І цією метою пропонуємо виділити три підходи щодо складання корпоративної звітності в розділі показників соціальної відповідальності, де кожна компанія обирає формат звітності у відповідності до категорій, яка залежить від її розміру і стратегічної політики:

1. Перша категорія: Підприємства, компанії з іноземні інвестиції, або які мають намір їх залучати нефінансова звітність складається у відповідності до міжнародних стандартів:

- звіту про прогрес реалізації принципів Глобального договору;
- звіту зі сталого розвитку, підготовленого за вимогами Глобальної ініціативи зі звітності;
- окремого соціального звіту за показниками, визначеними компанією.
- звіт за GRI стандартом;
- звіт за стандартом AA1000 та ін.

2. Друга категорія: Підприємства середніх та великих розмірів складають нефінансову звітність у відповідності до розроблених національних стандартів.

3. Третя категорія: Для малих підприємств - у вигляді довільного документа, де описується соціальна та екологічна діяльність підприємства.

Такий Звіт немає змісту випускати одноразово, цінність його представляє систематична публікація (раз на рік, або один раз на два роки) інформації

нефінансових показників. Звіт повинен розкривати інформації про стійкий розвиток компанії для ряд користувачів, а зокрема для системи управління з метою прийняття рішень. Тільки тоді така звітність зацікавить всіх стейкхолдерів і буде впливати як на вартість, імідж компанії, так і на прийняття управлінських рішень.

Тому пропонуємо пришвидшити впровадження національних стандартів соціальної звітності, як одного із інструментів управління, що сприятиме контролювати ефективність соціальної відповідальності на рівнях - як державному так і на корпоративному. Стандартизована нефінансова звітність дасть можливість українським компаніям, об'єктивно зіставляти інформацію нефінансових показників з іншими та встановити взаємозв'язок між ними і визначити напрями подальшого стратегічного розвитку. Це дозволить побудувати взаємозв'язок процесів реалізації соціально-трудова відносин і практики управління компаніями з метою удосконалення державної соціальної політики.

Отже, важливість складання нефінансових звітів є доведення суспільству свого прагнення дотримуватися принципів соціальної відповідальності. Звіти деяких компаній показують високий рівень підготовки до самої процедури звітування та відповідальності за подану у звітах інформацію. Саме соціальна звітність буде ефективним інструментом внутрішньої та зовнішньої політики діяльності підприємств, що стане основою для розробки та реалізації стратегічних проектів бізнесу.

Література

1. Голов С.Ф. Бухгалтерський облік в Україні: аналіз стану та перспективи розвитку [монографія] / С.Ф. Голов. - К.: Центр учбової літератури, 2007. - 522 с.
2. Гоголя О.П. Соціальна відповідальність бізнесу / О.П. Гоголя, І.П. Кудінова. - К. : В-во Національного університету біоресурсів та природокористування України. - 2008. - 79 с.

3. Оренчин О. В. Соціальна відповідальність бізнесу як інституційний чинник соціально– економічного розвитку та специфіка її становлення в Україні / О. В. Оренчин – [Електронний ресурс].–Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/portal/soc... 4/33. pdf

4. Панков Д. Проблемы развития финансового учета в условиях глобализации / Д.Панков // Accountig & Audit System Integration into European Union Area. New challenges and opportunities. The Papers of International Conference, 6-7 th October. 2005. - С. 164-168.

5. Пушкар М.С. Створення інтелектуальної системи обліку: [монографія] / М.С. Пушкар. – Тернопіль: Карт-бланк, 2007. – 152 с.

Summary.

Problem. *Contemporary globalization processes responsible for the appearance of additional requirements for the content reporting entities. Today, management, facilities management requires a reorientation of economic activities in the value of its capital, which requires a change in information provision. As you can see that the current requirements for management information base beyond the financial statements and require non-financial data, ie information about the economic, social and environmental aspects of activities.*

The purpose of this study is to develop an optimal approach evaluation implementation of social accountability in governance.

Results. *The essence and importance of social report, which is the main tool in implementing management decisions and improving the reputation of the enterprise. Investigated the formation of non-financial forms of accountability in the world. The advantages of social production enterprises standardized report, which is the ability to compare with those of other companies, which allows the definition of social ranking and recognition of the international business community. The study conducted a comprehensive analysis of reports on sustainable development leading companies in Ukraine disclosure of social, ecological and environmental activities. On what basis it was concluded that most domestic companies are financial reports in any form, they reveal various aspects of their social activities: Report on corporate social responsibility and report progress.*

Conclusions. *A three approaches to compiling corporate reporting under indicators of social responsibility, where each domestic company will select the reporting format in accordance with the categories, depending on its size and strategic policy.*

1. The first category: Enterprises with foreign investment company, or intending to engage their non-financial statements are prepared in accordance with international standards:

report on the progress of the principles of the Global Compact;

Report on Sustainable Development, prepared by the Global Reporting Initiative;

separate social report on indicators defined by the company.

Report GRI standard;

report standard AA1000 and others.

2. Second category: medium and large sizes are non-financial reporting in accordance with national standards developed.

3. The third category: For small businesses - in the form of an arbitrary document, which describes the social and environmental activities of the company.

This report is no content to produce a lump sum, the value it represents systematic publication (once a year or every two years) of non-financial performance information. The report should disclose information on sustainability for a number of users, and in particular for management to make decisions. Only such statements will interest all stakeholders and will affect both the value and image of the company, and the decision-making process.

Keywords. *social reporting, non-financial report, corporate accountability, corporate social responsibility, strategic policy decision-making, management system, management tool.*

УДК 631.15:639.7

Назаркевич М.В., аспірант
Львівський національний університет
ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького

ЕКОНОМІЧНІ ОСНОВИ ІНТЕНСИФІКАЦІЇ ВИРОБНИЦТВА РИБИ

Анотація. *Проаналізовано стан виробництва риби рибогосподарськими підкомплексами та розробка практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності інтенсифікації галузі рибництва.*

Ключові слова: *виробництво, господарство, риба, технологія, галузь, інтенсифікація, метод, економіка, ставки.*

Постановка проблеми. Рибне господарство України відіграє значну роль у забезпеченні населення продовольством, а галузей національної економіки - сировиною, а також у відтворенні природних ресурсів та підвищенні зайнятості населення. Фізіологічно обґрунтована річна потреба в рибі та рибній продукції становить близько 1млн. тонн. На сьогодні середній рівень споживання досягає лише трохи більше 8 кілограмів на рік (норма 20 кілограмів на душу населення). Через різке скорочення обсягів фінансування, зростання витрат на оплату ліцензії на право лову, ремонт застарілого обладнання в рибному господарстві з'явилися загрозливі тенденції. Насамперед це пов'язано з погіршенням технічного стану обладнання, швидкими темпами його морального і фізичного старіння та виходом з ладу основних фондів підприємств.

Від розв'язання цих проблем безпосередньо залежить як функціонування рибних господарств, так і забезпечення населення України продукцією з риби